

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בשב"ק פרשת קרח תשפ"ג לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף ש"ע

דרשת פרקי אבות

ואיתא בגמרא (ברכות לט.) שבר קפרא כעס על מי שעשה מעשה ולא שאל אותו מתחלה איך לעשות, ואמר, אם חכמה אין כאן, זקנה אין כאן בתמיה [הלא זקן אני והיה לו לשאלני] ע"ש. וביאורו, כי יש מי שנשאל על איזה דבר, ומרוב חכמתו יוכל להכריע כדת מה לעשות, ויש מי שאינו מופלג כל כך בחכמה, אך מרוב ימיו ראה כבר הרבה, ולמד מה יש לקרב ומה יש לרחק, הוא ראה כבר השגיאות שיצאו מידו או מיד אחרים, ויודע מה לבחור, וכמו שאמר הכתוב (איוב לב-ז) ימים ידברו, ורוב שנים יודיעו חכמה. וכעין שאמרו (קידושין לג.) דרבי יוחנן הוי קאי מקמי סבי דארמאי, אמר כמה הרפתקי עדו עלייהו דהני [מקראות וצרות עברו עליהם, וראו נסים הרבה ומופתים] ע"כ. ולכן אמר בר קפרא בענותנותו אם חכמה אין כאן, אבל זקנה יש כאן, ולימד כבר הרבה חכמה, ממעשים שבאו לידו או לאחרים, ויודע יותר מהנערים. ואיזהו חכם הרואה את הנולד, שלומד תמיד מן העבר, ולא רק משגיאות עצמו, אלא לומד מכל אדם, משגיאות שעשו אחרים.

ולכן בני ישראל נקראים עם חכם ונבון (דברים ד-ז), יותר מכל גויי הארץ. כי הגוי אינו רואה לפניו רק העולם הזה, חיים קצרים של שבעים ושמנים שנה, ולכן כל מעיינו היא רק להתענג בתענוגי עולם. אבל בני ישראל הם רואים את הנולד, אחר מאה ועשרים שנה יש עוד חי נצחיים, וחבל לאבד עולם עומד עבור עולם עובר, ומשימים כל עיונם על הנולד, התקן עצמך בפרוודור כדי שתכנס לטרקלין, ועל כן הם נקראים בתואר עם חכם ונבון, שהם עם הרואה את הנולד.

במשנה (אבות ד-יא) רבי יוחנן הסנדלר אומר, כל כנסיה שהיא לשם שמים סופה להתקיים, ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים ע"כ. מאמר זו מתאמת לפרשת השבוע, שמספרת התורה מחלוקת קרח ועדתו, ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם וגו' (טו-ג), כנסיה שאינה לשם שמים, אלא בקשת שררה וגדולה, ולא היתה לה קיום, ראו מה שעלתה להם, בליעת עדתו באדמה, ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטורת.

ויש לה קשר עם עוד מאמר במשנתנו (שם ד-כא) רבי אלעזר הקפר אומר, הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם ע"כ. אשר כולו היה בקרח, שמתחלה נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל (רשי"י טו-א). ושוב בא לידי תאוה, יש לו מנה רצה מאתים, המעט מכם לעבוד את עבודת משכן ה', ובקשתם גם כהונה. ועל ידי זה באו לחמוד כבוד לעצמם, וסופו היה שהוציאו אותו מן העולם.

והתורה מזהירה לנו ללמוד לקח מפרשה זו, ולא יהיה כקרח וכעדתו (יז-ה), ללמוד מהם גודל עונש המחלוקת, שגם יונקי שדים אבדו (רשי"י טו-כו). וגם זה נרמז במשנתנו בריש הפרק, איזהו חכם הלומד מכל אדם (ד-א), להתבונן מהמאורעות שרואין אצל בני אדם, וללמוד מהשגיאות שהם עושים, שלא לילך בדרכיהם. ובתורת משה (פי' חיי פג.) פירש מאמרם (תמיד לב.) איזהו חכם הרואה את הנולד, לא אמרו את היולד, לשון עתיד, אלא את הנולד, היינו העבר והעתיד, שמשער מן העבר מה שאפשר שיודמן לעתיד ע"ש.

ישראל, ומה שהוא המתיק אחר כך חרון אף ה'. רק התורה מספרת לנו דיבורי ה' למשה ביחידות בשמים ממעל, ומה שהמליץ משה אז טוב לישראל, ולא נזכר בכתובים כלל שמשה יספר זאת לישראל, איך שהיה מתחלה גזירת כליון, ומשה המתיק הדין שלא נפלו מן העם רק החוטאים, ויגוף ה' את העם על אשר עשו את העגל (שם לב-לה), מיתה בידי שמים לעדים בלא התראה (יומא טו:). ועל כן לא רק שלא הכירו טובה למשה על חייהם, אלא עוד היה להם תביעה עליו, שלא עורר רחמים על החוטאים שלא ימותו.

וכמו כן בחטא המרגלים, לא מבואר בקרא שסיפר להם משה הדין ודברים שהיה לו עם הקב"ה, שרצה ה' לכלות את כולם, ומשה המתיק הדינים שלא מתו רק המרגלים, ושאר העם יענשו רק שלא יכנסו לארץ ישראל. אלא מסר להם רק ציווי ה', במדבר הזה יפלו פגריכם וגו' (במדבר יד-כט). ועל כן אדרבה התרעמו על משה, שחשבו שרק זה היה כל גזירת ה', ומשה לא ביטל הגזירה.

ונראה שזהו מגודל צדקתו של משה, אשר האיש משה עניו מאד מכל האדם, לא רצה להחזיק טובה לעצמו, ולא סיפר לישראל שבזכותו הם חיים, שהציל אותם שתי פעמים מכליון, כי זהו דרכם של צדיקים, שהגם שהם מתפללים ומעוררים רחמים על ישראל תמיד, מחמת צניעותם ועדינותם אין הם מודיעים מה שפעלו בתפלתם, אשר כל העולם כולו ניזון בזכות חנינא בני (ברכות יז:). ומצינו בגמרא (סנהדרין צג:) מכדי כל מילי דעזרא נחמיה בן חכליה אמרינהו [רוב דברים שבספר עזרא, עזרא ונחמיה אמרם], ונחמיה בן חכליה מאי טעמא לא איקרי סיפרא על שמייה. אמר רבי ירמיה בר אבא מפני שהחזיק טובה לעצמו, שנאמר (נחמיה ה-ט) זכרה לי אלקי לטובה כל אשר עשיתי על העם הזה ע"כ. ומשה רבינו לא החזיק טובה לעצמו על כל מה שעשה להעם הזה. אך בסוף ימיו קודם מיתתו, גילה לישראל מה שפעל עבורם בחטא העגל, שאמר לו ה', הרף ממני ואשמידם ואמחה את שמם מתחת השמים, ואעשה אותך לגוי עצום ורב ממנו (דברים ט-א), אבל מה שפעל עבורם בחטא המרגלים, גם אז לא גילה להם, אלא ה' צוה למשה לכתוב זאת בתורתו, בפרשת תשא הנוגע לחטא העגל, ובפרשת שלח הנוגע למרגלים. ולכן לא ידעו ישראל להעריך שכל חייהם בעולם היא רק בזכותו של משה ולהכיר לו טובה.

*

ודבר זה נוגע להרבה פרשיות בתורה, שהיה דין ודברים למשה רבינו עם הקב"ה, ולדוגמא מה שדיברו בסנה, ושוב במתן תורה וכו' וכו', במקום שלא נצטוה מה'

והנה בכל מחלוקת עומד האדם לנסיון מה לעשות, אם לצאת לריב על מה שמגיע לו לפי דעתו, או לוותר כעת, ולהשכין השלום. והחכם הרואה את הנולד, נותן עיניו מה היה סופו של אחרים שעמדו בנסיון כזה, ולומד מהם מה לעשות. כמה משפחות קרועות יש בין אחים ואחיות, ובניהם ובני בניהם, בשביל שיצאו לריב על זכותם. ולעומת זה, מי שויתר אז, התוצאות של העתיד היא שלום והשקט במחנותם. והרבה מחלוקת בישראל, אם היו רואים התוצאות שנעשו על ידם, היו מונעים עצמם מלעשות כן. והחכם שיש לפניו נסיון כעת מה לעשות, ילמוד מהעבר, באיזה פנים מביט למפרע על התוצאות של מחלוקת שעברו.

וזהו שצוותה תורה גם לנו, ללמוד מאדם גדול קרח ועדתו, מה נתהווה מהם, עד שיש אומרים שגם מעולם הבא אבדו חלקם, ולא יהיה כקרח וכעדתו. ויש בזה לאו שלא יהיה כקרח, וגם שלא יהיה כעדתו, כי בכל מחלוקת יש רק שני בני אדם שיש ביניהם ריב, וכמו קרח עם משה רבינו, ושוב מצטרפים למחלוקת זו בניו ונכדיו ומשפחתו ואוהביו וחסידיהו, עד שלכל אחד יש עדה העומדים עמו ביחד. והתורה הזהירה ולא יהיה 'כקרח', לצאת לריב עם אחרים, וגם לא יהיה 'כעדתו', שיצטרף ליקח צד במחלוקת. וגם המצליחים להרויח ממון רב במחלוקת, מכל מקום אינה שורה ברכה בהכסף, כי לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום (עוקצין ג-ב).

*

הנה בפרשתנו סיפרה תורה, שקרח ועדתו נקהלו על משה ועל אהרן, ויאמרו אליהם רב לכם, כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה', ומדוע תתנשאו על קהל ה' (א-טו). ולכאורה יפלא, איזה היא ההכרת הטוב שמגיע למשה, שהתפלל עליהם כל כך, והציל את הכלל ישראל מכליון זה שתי פעמים, דבחטא העגל כתיב שאמר לו ה', ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם, ואעשה אותך לגוי גדול, ויחל משה את פני ה' אלקיו וגו', וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו (שמות לב-ז). ומשה ויתר על ברכתו שהיא גוי גדול, עבור טובתן של ישראל שלא יכלה אותם. ושוב בחטא המרגלים אמר ה', אכנו בדבר ואוריחנו, ואעשה אותך לגוי גדול ועצום ממנו (במדבר יד-ב), ומשה התחנן לה', סלח נא לעון העם הזה כגודל חסדך וגו', ויאמר ה' סלחתי כדברך. ואם כן מה שקרח ועדתו וכל ישראל נמצאים הם עדיין בחיים, הוי בזכותו של משה, ואיך יצאו לחלוק עליו להעבירו מגדולתו.

ונראה כי משה רבינו לא סיפר לישראל אז בשעת חטא העגל מה שדיבר אליו ה' בשמים קשות על

שנשתנה ירידת המן אצלם. – גם יש לומר על פי מה שכתוב בשבט מוסר (פרק לו) דביום מחלוקת קרח לא נפל מן ע"ש. ועל כן לא יכלו לבחון אז את הדברים על ידי המן.

אך יש לומר עוד, דאיתא בגמרא (מנחות מא.) דמלאכא אשכחיה לרב קטינא דמיכסי סדינא נדלא הוה ליה ציצית משום כסות לילה]. אמר ליה, קטינא קטינא, סדינא בקייטא וסרבלא בסיתוא, ציצית של תכלת מה תהא עליה. אמר ליה, ענשיתו אעשה. אמר ליה, בזמן דאיכא ריתחא ענשינן ע"כ. הרי דעל ביטול מצות עשה, לא מענישין בעולם הוה רק בעידן ריתחא.

והנה קרח ועדתו התחצפו נגד משה, ועברו על עשה של את ה' אלקיך תירא (דברים יב), לרבות תלמידי חכמים (פסחים כב), ועל זה אין עונש אלא בעידן ריתחא. ואמרינן בגמרא (ברכות ז.) וא-ל זועם בכל יום (תהלים ז-יב), וכמה זעמו רגע. ומנא לן דרגע רתח, שנאמר (שם ל-ה) כי רגע באפו חיים ברצונו. ואי בעית אימא מהכא (ישעיה כו-ב) חבי כמעט רגע עד יעבר זעם. ואימת רתח, אמר אביי בהנך תלת שעי קמייתא [באחד מרגעי תלת שעות ראשונות], כי חיורא כרבלתא דתרנגולא וקאי אחד כרעא ע"כ. ואם כן העידן ריתחא למעלה היא רגע אחד בשעות הבוקר, ואז הזמן גרמא שיוכלו להענש, ועל כן אמר להם 'בוקר' ויודע ה' את אשר לו. וזהו שאמר ה' אחר כך למשה ולאהרן, הבללו מתוך העדה הזאת ואכלה אותם 'כרגע' (טז-כא), היינו כשיגיע אותו רגע שה' זועם, אז יפגע בהם מדת הדין.

*

והנה בחר להם משה לבחון זאת בהקרבת קטורת, קחו לכם מחתות קרח וכל עדתו, ותנו בהן אש ושימו עליהן קטורת לפני ה' מחר. ויש לומר, כי בחנוכת המשכן הקריבו כל השבטים קרבנם לחנוכת המזבח, וביניהם כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת (במדבר ז-יד). וברש"י לא מצינו קטורת ליחיד, ולא על מזבח החיצון, אלא זו בלבד, והוראת שעה היתה (מנחות ג.) ע"כ. והכתוב אומר (שיר ה-א) באתי לגני אחותי כלה, אריתי מורי עם בשמי, אכלתי יערי עם דבשי. וברש"י בימי חנוכת המזבח, שהקטירו קטורת יחיד הנשיאים על מזבח החיצון ונתקבלה, והוא דבר שאינו נוהג לדורות, ואני מרוב חיבה אכלתי יערי עם דבשי, אכלתי הקנה עם הדבש, את שאינו ראוי עם הראוי, קטורת נדבה ע"כ.

והנה בחנוכת המזבח לא היה שבט לוי עמהם בחנוכה, להורות כי שבט לוי לא יגישו אל המזבח, אלא אהרן ובניו, ולהם ניתנה כבר עצם החנוכה בשבעת ימי

לאמרו לבני ישראל, אם מסר משה מעצמו הדין שהיה לו עם הקב"ה, לספר זאת לבני ישראל בשעת מעשה, או שנתגלו הדברים לישראל רק הרבה זמן אחר זה, בעת שנצטוו משה מאת ה' לכתוב זאת בתורת ה', ונתגלה לישראל בעת שמסר להם קודם מיתתו ספר תורה חתומה, תלין של דברים שלא היה להם ידיעה מזה מקודם.

ויתכן גם לומר שלא היה רשאי משה לספר הדברים לישראל, שהרי אמרו (יומא ד.) מנין לאומר דבר לחבירו שהוא בבל יאמר, עד שיאמר לו לך אמור, שנאמר (ויקרא א-א) וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמור [לא אמור הדברים, אלא אם כן נותן לו רשות] ע"כ. אך יתכן שכיון שמשה רבינו קיבל כל התורה כולה מאת ה' בתוך ארבעים יום בסיני, ושם היו כתובים פרשיות הללו, בזה הותר לו לספר לישראל כל מה שנאמר.

*

וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמור, בוקר ויודע ה' את אשר לו, ואת הקדוש והקריב אליו, ואת אשר יבחר בו יקריב אליו, זאת עשו קחו לכם מחתות קרח וכל עדתו, ותנו בהן אש ושימו עליהן קטורת לפני ה' מחר, והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש, רב לכם בני לוי (טז-ה). וברש"י דקדק למה דחה אותם עד למחר בבוקר.

ונראה דאיתא בגמרא (יומא עה.) כתיב (במדבר יא-ט) וברדת הטל על המחנה לילה ירד המן עליו [אלמא בתוך המחנה יורד], וכתיב (שמות טז-ד) ויצא העם ולקטו [יציאה מחוץ למחנה משמע], וכתיב (במדבר יא-ח) שטו העם ולקטו [משמע למקום רחוק]. הא כיצד, צדיקים ירד על פתח בתיהם, בינונים יצאו ולקטו, רשעים שטו ולקטו. ושוב פריך, כתיב לחם [משמע אפוי], וכתיב עוגות [משמע קודם אפייה], וכתיב וטחנו. הא כיצד, צדיקים לחם, בינונים עוגות, רשעים טחנו ברחיים ע"כ. ואם כן בכל בוקר היה יכול האדם להבחין על ידי המן באיזה מדריגה הוא עומד כעת, אם הוא צדיק או רשע או בינוני. וכיון שמשה קרא אותם רשעים, סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה (טז-כו), אם כן יראו בבוקר שחטאו במה שהתרעמו על משה, וישימו לב לשוב. וזהו שאמרו שהיה משה מתכוין לדחותם עד הבוקר, שמא יחזרו בהם (רש"י שם), והיינו כאשר יראו שהמן לא נופל על פתח ביתם, וצריכין לדוכו במדוכה, יתעוררו לשוב. אבל עדת קרח הפכו את הקערה, שפיתה אותם יצרם לומר, דבאמת הצדק עמהם, והא דלא נפל המן על פתח ביתם, כי הם חוטאים במה שאין הם מוחים כראוי על מה שנדחו כל ישראל מעבודת הקודש, וחטא זה עומד בעוכם על מה

שאסרה תורה, בשביל הוראת שעה של משה, הלא משה אומר דברים מלבו, ואיך יסמכו על דבריו לעבור על מצות ה'. ועל כן ממה נפשך בדין מגיע להם שיענשו, ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטורת.

*

והנה אחר זה בא ציווי ה', לעשות את המחתות, רקועי פחים צפוי למזבח, כי הקריבו לפני ה' ויקדשו, ויהיו לאות לבני ישראל וגו', למען אשר לא יקרב איש זר וגו', וילונו כל עדת בני ישראל ממחלת על משה ועל אהרן לאמור, אתם המיתם את עם ה' (י"ג-א). ובחמת סופר (צא). דקדק למה המתינו להתלונן עד עתה, אחר שלקח אלעזר את המחתות ועשה מהם צפוי למזבח, הוי להו להתלונן מיד, אחר שיצאה אש ותאכל אותם ע"כ.

ונראה דלכאורה יש לדקדק לאיזה צורך הצריכו לעשות מהם רקועי פחים למזבח, להיות לזכרון לבני ישראל אשר לא יקרב איש זר, וכי לא די עצם המעשה שיצאה אש לאכול אותם, שיהא בזה אות זכרון, וכמו שאנו יודעים וזוכרים עונשי כל החוטאים שהראה ה' לאות לבני ישראל, ומילתא דתמיהא מידבר דכירי לה אינשי (חולין עה:). ונראה כי גם אחר שמתו הראשי סנהדראות, עדיין היה מקום להכחיש שזה נעשה עבור מה שחלקו על משה, רק בהיות שהקטירו קטורת זרה בפנים זה גרמה מיתתן. ומה שהתיר להם משה בהוראת שעה, גם זה לא היה מאת ה' אלא משה מעצמו אמרם, כדי להכשילם בקטורת זרה, ויחר אף ה' בהם לכלותם, ואין כאן בזה זכרון לבני ישראל שלא יקרב איש זר, כי לא עבור זה נענשו, אלא בשביל שהקריבו שלא כדיון.

ועל כן צוה ה', וירם את המחתות מבין השרפה וגו' כי קדשו (י"ג-ב), וברש"י כי קדשו המחתות, ואסורין בהנאה, שהרי עשאו לכלי שרת ע"כ. וכתוב ברמב"ן ולא ידעתי טעם לאיסור הזה, שהרי קטורת זרה הקריבו, וזר שעשה כלי שרת להקריב בחוץ באיסור, אינו מקודש. אבל יש לומר, כי בעבור שעשו כן על פי משה היו קודש, כי הם הקדישו אותם לשמים, לפי שחשבו שיענה אותם האלקים באש, ותהיינה המחתות האלה כלי שרת באהל מועד לעולם ע"כ. ומעתה אם משה לא דיבר זאת מפי ה' אלא מעצמו, לעשות כלי שרת להקריב באיסור, אין המחתות קודש בקדושת כלי שרת. ובוזה גילה ה' כי קדשו, משום שנעשו מפי ה' בהוראת שעה, והקריבו כדבר ה', ועם כל זה מתו אחר כך, הרי זה לאות ולזכרון למען לא יקרב איש זר לחלוק עוד על הכהונה.

המילואים, ואחר כך בהדלקת הנרות (רש"י במדבר ח-ב). אבל כעת שעדת קרח טוענים כי לכל השבט ניתנה העבודה, ולא רק לאהרן ולבניו, על כן מן הדין שישלימו מה שחיסרו להקריב בחנוכת המזבח, ולכן הציע להם משה, קחו מחתות ותנו בהן אש ושימו עליהן קטורת לפני ה', דוגמת הקטורת שהקריבו בחנוכת המזבח.

והנה בתוספות ישנים (יומא מז.) כתבו, הקשה ה"ר אלחנן דהכא בגמרא משמע שהיו מקטירין הקטורת בתוך המחתה, וכן משמע נמי בקרא, דכתיב וקחו איש מחתתו ותנו בהן אש ושימו עליהן קטורת, וכן גבי נדב ואביהוא. ואילו בסדר תמיד משמע שהיו עושין אותו על גבי מזבח הפנימי, דתנן התם (תמיד לג.) מי שזכה במחתה צבר גחלים על המזבח הפנימי, ורדדן בשולי מחתה. ואמרינן נמי כשהיו חוזרין הכהנים המכניסין את הקטורת בפנים, והמחתה ביד אחד, אלמא לא היה שם נשרף. ועוד תדע שהיה צריך מזבח הפנימי. ואומר רבי, כי של יום הכיפורים ודאי היה נשרף בתוך המחתה מלאה גחלי אש, כי לא היה מזבח לפני ולפנים, כי אם ארון או אבן שתיה בבית שני, אבל של כל יום ויום, ודאי נשרף על המזבח, וקטורת דנדב ואביהוא, ועדת קרח שהקריבו במחתה, הוראת שעה היתה, וגם היה על מזבח החיצון, ולכך היה צריך להיות שם מחתה ע"כ. [ועיין בזה באריכות במגדים חדשים בפרשתנו טז-יז]. ואם כן הקרבת הקטורת של עדת קרח היה דומה כולו להקטורת של חנוכת המזבח, שהיתה קטורת נדבה על מזבח החיצון במחתה, ובוזה יתברר אם נבחר כל השבט לעבודה, כאשר נתקבל הקטורת לפני ה', כמו שנתקבל הקטורת של חנוכת המזבח.

ויש לומר דלכן הנגינה על וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמור בוקר וגו', זרקא סגול, כי בקטורת זו היתה שלשה שינויים ממצות הקטורת שבכל יום. א) שהיתה קטורת נדבה, דכתיב לא תעלו עליו קטורת זרה (שמות ל-ט), וברש"י שום קטורת של נדבה, כולן זרות לו ע"כ. ב) שאין קטורת על מזבח החיצון רק על מזבח הפנימי. ג) שהקרבת הקטורת היא על המזבח עצמו ולא במחתה, והוראת שעה היתה זאת ממש. ועל כן רימו 'זרקא סגול', שסילקו בהקרבת קטורת זו שלשה דינים הנוגעים לקטורת.

ומעתה מעשיהם של קרח ועדתו סותרים זה את זה, כי הם אמרו שמשה עושה דברים מעצמו בלי ציווי ה', ומעצמו מינה אהרן ובניו, אשר על זה אמר משה, בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי (טז-כה). ואם כן איך הותר להם להקטיר קטורת זרה

ולכן עד שלא נצטוו לעשות ממנו רקועי פחים כי קדשו, לא התרעמו על משה, כי יתכן שנתחייבו מיתה בשביל שהקריבו קטורת זרה בחוץ, ולא היה להם הוראת שעה מפי ה'. אבל כעת כאשר נתגלה להם

שהמחתות המה כלי שרת, שנעשה הכל כמצות ה', ונשרפו רק בשביל כבודו של משה ואהרן שפגעו בהם, ולא מחלו על כבודם, על כן התרעמו אתם המיתם את עם ה'.

סעודה שלישית

אבל משה אמר להם, כי כהני שלוחי דרחמנא נינהו, ואין זה תלוי בבחירת העדה, כי אהרן אינו שלוחם, ולכן גם כאשר אין הם ראויים להקריב בעצמם, יוכלו הכהנים להקריב קרבנם, כי שלוחי דרחמנא נינהו (וכדמטיק הגמרא שם בקידושין, מטעם זה). וזהו שאמר, בוקר ויודע ה' את אשר לו (טו-ה), כהנים אינם שלוחי דידן, אלא ה' יודיע את אשר לו, מי הוא ממנה שלוחי דרחמנא לעבודה, ואת אשר יבחר בו יקריב אליו, אין אנחנו בוחרים שליח, אלא ה' הוא הבוחר מי יהא שלוחו. ואם אתם מערערים על השליח, אז 'אתה וכל עדתך הנועדים על ה' (טו-א), אתם נועדים על שלוחי דרחמנא. 'ואהרן מה הוא' כי תלינו עליו, אתם אינם יודעים מה הוא אהרן, לדבריכם הוא שלוחי דידן, וזה טעות, כי אהרן שלוחי דרחמנא הוא, ולמה תלינו על דברי ה'. וזהו שנאמר באות המטה, והיה האיש 'אשר אבחר בו' מטהו יפרח, אין אתם הבוחרים את השליח, אלא הקב"ה בוחר, כי שלוחי דרחמנא הם.

*

ויש לומר עוד, דהנה בדרשות חתם סופר (ו' אדר קעג. ובנדמ"ח דרוש כח) כתוב לבאר, מה שאמרו כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה', ומדוע תתנשאו על קהל ה' (טו-ג), דלכאורה יפלא איך יכולים לומר כן, שכל העדה שוה בקדושתם למשה, הלא משה עולה ויורד משמים לארץ, ופה אל פה אדבר בו, ומשה קרן עור פניו, וייראו מגשת אליו (שמות לד-ל), ופני משה כפני חמה (בבא בתרא עה.), אשר אין כזה בכל העדה, ואיך יכולים לומר שכל העדה כולם קדושים, ומדוע תתנשאו על קהל ה'.

אך הענין הוא, כי מצינו שנותנין מן השמים מדריגות למנהיג ישראל בזכות דורו, ועל דרך יפתח בדורו כשמואל בדורו (ראש השנה כה.), וכמו שאמר משה עצמו לישראל, בשבילכם הוא נדבר עמי, שכן מצינו שכל ל"ח שנה שהיו ישראל במדבר כמנודים מן המרגלים ואילך, לא נתייחד הדבור עם משה (רש"י ויקרא א-א). ולכן ההדיוטים

דבר אל בני ישראל וקח מאתם מטה מטה לבית אב וגו', והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח וגו'. ויהי ממחרת ויבוא משה אל אהל העדות, והנה פרח מטה אהרן לבית לוי, ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים (יז-יז). וברש"י ויצא פרח, כמשמעו. ציץ, הוא חנטת הפרי כשהפרח נופל. ויגמל שקדים, כשהוכר הפרי הוכר שהן שקדים. ולמה שקדים, הוא הפרי הממהר להפריח מכל הפירות, אף המעורר על הכהונה פורענותו ממהרת לבוא ע"כ. ויש לומר עוד בטעם שקדים דייקא, כי הראשון שעמד לצדו של קרח לערער על הכהונה היה דתן (טו-א), שהוזכר בקרא קודם לאבירים ואון בן פלת, על כן גמל 'שקדים' שעולה בגימטריא כמנין 'דתן'.

אך יש להבין, דכיון שכל גידול של השקדים במטה יבש, היה בדרך נס, אם כן לאיזה צורך הוצרך מתחלה פרח וציץ, ולא גמל שקדים תיכף. ולא עוד אלא שהפרח נשאר גם כן על המטה יחד עם השקדים, וכמבואר במשנה (יומא נב:) משנגנו ארון נגנו עמו מקלו של אהרן ושקדיה ופרחיה ע"כ. הרי שהפרחים עמדו ולא נפלו לעולם (עיי' דעת זקנים לבעלי תוספות יז-כג), ומה הוסיף נס זה יותר מפריחת השקדים.

ונראה דהנה קרח ערער על הכהונה של אהרן, ויש לומר בטענתו, דבגמרא (נדריים לה:) איבעיא להו הני כהני [שמקריבין קרבנות] שלוחי דידן הוו [דבעלי קרבן], או שלוחי דשמיא. למאי נפקא מינה, למודר הנאה, אי אמרת דשלוחי דידן הוו הא מהני ליה [שליח לכפר כפרתו, ואיהו הדירו שלא יהנה ממנו], ואי אמרת שלוחי דשמיא שרי ע"ש. וקרח ועדתו טענו כי שלוחי דידן אינהו, ואין נעשה שלוחו של אדם בעל כרחך, והם לא מרוצים באהרן. ושוב בא לפי זה לטענה שניה, דלמה הזר הקרב יומת, כל אחד ואחד יהא ראוי לעבודה, דהא אמרינן (קידושין כג:) דמי איכא מידי דאנן לא מצינן עבדינן, ואינהו מצי עבדי ע"ש. וכיון דאהרן הוי שלוחי דידן, אי אפשר שלא יהיו כולם ראויין להקריב קרבן בבית ה'.

יחשבו כי הם עיקר האור, ועל ידיהם מאירים גדולי ישראל, ואם יסתלק גדול זה יוקחו אחר, וגם הוא יאיר כמותו מכחם של ישראל. וזו היתה טענת קרח, שאף על פי שפני משה כפני חמה, אין זה אלא מפני דבר ישראל דולק עליו ומשלהם הוא, ואם יבחרו באחר, יאיר אותו אחר כמו משה. וזו היתה טעות המביטים אחרי משה, אבל מדילן ושתי מדילן (ירושלמי שקלים ה-ב), רוצה לומר זיו הודו ותפארתו משלנו הוא.

והנה לא נתוודע האמת עד ז' אדר יום סלוקו, שראו פני יהושע כפני לבנה, ואי היה אורן של ישראל, הלא אותו שיעור האור ידלק על המנורה החדשה הוא יהושע, אלא על כרחק אורו של משה הוא מגדולת עצמו, ויהושע אינו דומה להראשון, על כן אוי לאותה בושה, שהיו סבורים אנחנו הנר ואיננו ע"כ.

וביאורו, כי הן אמת שכח הציבור מביא התעלות להמנהיג, אבל זהו רק כאשר המנהיג עומד ברום המעלה בצדקת עצמו, ועובד ה' בכל כחו לפי תכונת נפשו, אז הבא לטהר מסייעין אותו, ומקבל סיוע מלמעלה יותר מכפי ערכו. אבל עדת קרח טענו, שהכל תלוי בזכות הציבור, וכיון דכל העדה כולם קדושים, כל מי שהם בוחרים, יתעלה במדריגותיו להיות כמשה.

וזה הראה ה' במטה אהרן, שהיה אות על בחירת ה', שאי אפשר ליקח מטה יבש, ולמחרתו ימצאו עליו שקדים, פירות גמורים וראויים, אלא מתחלה צריכין להתחיל בפרח, ושוב ויצץ ציץ, ורק אחר כך ויגמול שקדים, והיינו שהפרח והציץ צריכה להיות מתחלה, במה שהאדם מכין עצמו מנערותו, ועובד את בוראו בכל כוחו לפי תכונתו, ורק אחר זה ימצא עצמו פרי שלימה והדר. ועל כן גם אחר שגמל שקדים, נשאר על המטה פרחיה, כי זה מורה על עבודת עצמו, ושוב באין שקדיה, מתנה מן השמים בהתעלותו. וזהו האות למנהיגי ישראל, שכאשר המנהיג עובד ה' בכל כוחו, אם כי אי אפשר לו להוציא רק פרח וציץ, ה' יגמור בעדו, ויגמול שקדים.

*

ויש בזה עוד רמז, דאיתא בגמרא (ברכות לב:) חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת, ומתפללין שעה

אחת, וחוזרין ושוהין שעה אחת. ופריך וכי מאחר ששוהין תשע שעות ביום בתפלה, תורתן היאך משתמרת ומלאכתן היאך נעשית. אלא מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת [בתוך לבם שאין תלמודם משתכח] ומלאכתן מתברכת ע"כ. ובירושלמי (שם ה-א) אמרו דגם תורתן מתברכת ע"ש.

והכוונה היא, שהצליחו להבין ולהשכיל מיד, ובזמן מועט שלומדים מצליחין להבין ולהשכיל מה שבדרך הטבע היה לוקח זמן מרובה. והיינו שמה שתלמידים אחרים צריכין לייגע עצמם להבין שעות ארוכות עד שיתברר הדבר כשמלה, הם זוכים להשיג זאת בזמן קצר, ויש ברכה בתורתן, שנעשים כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק. וממילא לא מפסיד כלל מאריכות תפלתו, כי עבור זה ישלח ה' ברכתו במלאכתו ותורתו, שזמן מועט יחזיק ברכה מרובה.

ואיתא בגמרא (שבת י.) רבא חזייה לרב המנונא דקא מאריך בצלותיה, אמר מניחין חיי עולם [תורה] ועוסקים בחיי שעה [לרפואה לשלום ולמוזנות]. והוא סבר, זמן תפלה לחוד וזמן תורה לחוד ע"כ. והכוונה כי יש זמן תפלה לחוד, ואין זה על חשבון התורה, שלא יוגרע לו כלום מתורתו, שהרי על ידי אריכות התפלה יזכה שתורתו מתברכת, ובזמן קצר ישלים מה שהחסיר מלימודו בשעות התפלה.

והנה אהרן הכהן, חסיד שבכהונה, וכמו שתיארו הכתוב (דברים לג-ז) תומיך ואוריך לאיש חסידך, שהנהגתו היתה כחסידים הראשונים, כי שפתי כהן ישמרו דעת, ותורה יבקשו מפיהו, כי מלאך ה' צבאות הוא (מלאכי ב-ז), ולא ירע לבבו כי חסידותו יעבירו מהצלחת תורתו, כי לא כן הוא, אלא אדרבה תורתו תהא מתברכת. ודבר זה הראה ה' באות המטה, אשר בדרך כלל שיצמיח פרי צריכין זמן מרובה, הרבה זמן עד שמוציא הפרח, ושוב עד שמוציא ציץ, ועוד יותר עד שנשלם הפרי בשלימותו. אבל מטה אהרן הוציא כל זה בזמן קצר מאד, ובמשך לילה אחת ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים, ולהורות נתן למטה לוי, אשר יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל, כי לא יפסידו כלום מרוב חסידותם, כי ה' יגמור בעדם לטובה, להוציא פרי תורתם בזמן קצר, להיות כמעין המתגבר, ומלאכתם ותורתם מתברכת.

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' יוסף דוד כ"ץ הי"ו לרגל השמחה השוויה במענו בתולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' יונתן פאסטערנאק הי"ו לרגל השמחה השוויה במענו בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' יודא לייב סאמעט הי"ו לרגל השמחה השוויה במענו בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' שלום הארטמאן הי"ו לרגל השמחה השוויה במענו בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' עמשון גרינבוים הי"ו לרגל השמחה השוויה במענו בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' דוב ברילל הי"ו לרגל השמחה השוויה במענו בנישואי בנו למול טוב
--	---	---	--	--	--